

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МІСТ В УКРАЇНІ

Інформація про засідання Наукової Ради з економіко-правових проблем розвитку міст України Відділення економіки НАН України, 26 квітня 2012 року, м. Донецьк

СЕРГІЙ БОГАЧОВ,

заступник Голови Наукової Ради з економіко-правових проблем розвитку міст України Відділення економіки НАН України, доктор економічних наук, професор

26 квітня 2012 року в Донецькій обласній державній адміністрації відбулося засідання Наукової Ради з економіко-правових проблем розвитку міст України Відділення економіки НАН України за темою "Проблеми інвестиційного розвитку міст в Україні". На засіданні були присутні члени Ради, ділових кіл, науковці та викладачі вищих навчальних закладів Донецької області, представники Асоціації шахтарських міст Донбасу й депутатського корпусу Донецької міської ради та Донецької обласної ради, ЗМІ. Предметом розгляду засідання стали проблеми інвестиційного розвитку міст в Україні, а також питання соціально-економічного розвитку регіону на засадах оптимального використання інвестиційного потенціалу Донецької області.

На засіданні Наукової Ради розглядалися питання інвестиційного розвитку міст, зокрема шляхи й можливості залучення інвестицій з різних джерел фінансування, як внутрішніх (національного капіталу), так і зовнішніх (іноземного капіталу). Було відзначено, що з метою вирішення проблеми дефіциту інвестиційних ресурсів необхідне активне використання територіальною громадою міста місцевого фінансового потенціалу, операцій з місцевими облігаціями, а також використання доходів від реалізації територіальною громадою своїх корпоративних прав.

Віце-президент Національної академії наук України, академік НАН України **В. М. Гесць** звернувся з привітанням на адресу засідання Ради, у якому відзначив: "Вітаючи шановних членів Наукової Ради з економіко-правових проблем розвитку міст України Відділення економіки НАН України, хочу наголосити, що інвестиції залишаються необхідною складовою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки регіону в цілому. Стан виробництва, рівень технічного оснащення основних фондів підприємств, можливість структурної перебудови економіки регіону, вирішення його соціальних і екологічних проблем залежить від ефективності державної і регіональної інвестиційної політики".

У привітальному слові голови комітету Верховної Ради з питань будівництва, містобудування й житлово-комунального господарства та регіональної політики, доктора економічних наук **В. В. Рибак**

відзначається, що важливим досягненням цих і подібних наукових зборів є можливість генерувати методологічно обґрунтовані і практично застосовні рекомендації та пропозиції, що спрямовані, перш за все, на визначення стратегічних напрямів інвестиційного розвитку міст України.

Міський голова м. Донецька, голова Асоціації шахтарських міст Донбасу, доктор економічних наук, професор, заслужений будівельник України **О. О. Лук'яненко** у своєму привітальному слові та доповіді щодо інвестиційного розвитку м. Донецька зазначив, що сьогодні від ефективності інвестиційної політики залежать оновлення виробництва, модернізація і нарощування основних фондів підприємств національного господарства, успіх структурної перебудови економіки, вирішення соціальних та екологічних проблем, а також зауважив, що в нинішніх умовах надходження іноземних інвестицій в економіку міст і регіонів є чинником зростання ВВП, важливим джерелом створення робочих місць, що, зрештою, має сприяти зростанню добробуту і доходів населення.

Начальник Головного економічного управління Донецької міської ради **С. В. Никитенко** у своїй доповіді "Інвестиційний розвиток міст України (на прикладі м. Донецька)" окреслив основні задачі "Стратегії соціально-економічного розвитку м. Донецька до 2020 року", відзначивши при цьому, що місто Донецьк - одне з найбільших індустріальних міст

Європи, що має високий промисловий, інвестиційний, кадровий, науковий та інноваційний потенціал, розвинену інфраструктуру ведення сучасного бізнесу. Місто активно і динамічно розвивається, і це робить його одним із найпривабливіших міст України для запровадження великомасштабних інвестиційних проектів.

Заступник директора Інституту економіко-правових досліджень НАН України, доктор юридичних наук, професор **В. О. Устименко** у своїй доповіді на тему "Нормативно-правове забезпечення інвестиційного розвитку міст України" зазначив, що чинна законодавча база у сфері інвестування на сьогодні представлена низкою нормативно-правових актів, серед яких ключове місце відводиться Законом України "Про інвестиційну діяльність" і "Про іноземні інвестиції", а також "Про захист іноземних інвестицій в Україні". Інвестиційна політика міста сьогодні передбачає формування системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності, вибір найефективніших, у тому числі і правових, способів їх досягнення. Найважливішими елементами інвестиційної політики міста є стратегічні й тактичні процеси управління інвестиційною діяльністю. У цьому контексті найбільший інтерес на сьогодні становлять не стільки законодавчі акти органів влади, скільки акти органів місцевого самоврядування.

Професор кафедри конституційного і міжнародного права Донецького національного університету, член-кореспондент Національної академії правових наук України **В. Д. Волков** проаналізував правовий статус і повноваження мера міста в контексті європейського досвіду. Особливу актуальність даній темі на його думку, додає також та обставина, що Україна не має повноцінної правової бази, що регламентує статус міського голови.

Завідувач кафедри "Міжнародна економіка" Донецького національного університету, директор Донецького філіалу Національного інституту стратегічних досліджень, завідувач сектора ІЕП НАН України, д.е.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України **Ю. В. Макогон** у своєму виступі "Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку субрегіонів Донецької області" звернув увагу на те, що для забезпечення господарського управління регіонами необхідно сформувати субрегіональні міжгалузеві господарські координуючі структури (холдинги, кластери і т.п.). Головна відмінність кластера від територіально-виробничого комплексу полягає в тому, що кластер максимально враховує ринковий механізм, він може бути ефективним тільки тоді, коли самі підприємства з метою підвищення своєї конкурентоспроможності приходять до необхідності об'єднання в кластер. Такий підхід принципово змінює принципи державної промислової політики.

Віце-президент Академії економічних наук України, доктор економічних наук, професор **М. Г. Білопольський** повідомив, що Донецьк посідає в Донецькій області друге місце за інтенсивністю зовніш-

ньо економічної діяльності після Маріуполя. На його частку припадає понад 23 % експортних і 56 % імпорتنих операцій, здійснюваних підприємствами області, яка, у свою чергу, є провідною серед регіонів України за показниками зовнішньоекономічної активності (22 % сукупного експорту товарів України і 7 % сукупного імпорту товарів України).

Основною ідеєю виступу начальника Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю в Донецькій області, депутата Донецької міської ради **О. Г. Курчина** було визначення сильних сторін інвестиційного потенціалу міста Донецька. Зокрема він відзначив вигідне економіко-географічне положення, високий промисловий потенціал міста, високу забезпеченість сировинними ресурсами, наявність великих внутрішніх інвесторів, розвинену систему міжгалузевих зв'язків, наявність великого вертикально інтегрованого бізнесу, високі доходи населення в порівнянні з середньоукраїнськими, наявність високого наукового і кадрового потенціалу, розвинену сферу освітніх послуг.

Доцент кафедри державного і муніципального управління Тернопільського національного економічного університету, доктор економічних наук **Г. Л. Монастирський** у доповіді "Економічний механізм адміністративно-територіальної реформи і роль міст в його реалізації" наголосив на вирішальній ролі міст у проведенні адміністративно-територіальної реформи в Україні.

Завідувач відділу територіальних суспільних систем і просторового розвитку Інституту регіональних досліджень НАН України, доктор економічних наук, професор **Л. Т. Шевчук** у своїй доповіді за темою "Перспективи розвитку туризму у м. Львові" розвинула наукову тезу про необхідність розвитку туристичної галузі в Україні.

Директор Центру законодавчих ініціатив Донецької обласної ради, кандидат економічних наук **Р. О. Коваленко** у своїй доповіді "Стратегія розвитку Донецької області за європейською методологією" висвітлив європейський досвід і запропонував концепцію його впровадження в Донецькій області.

У виступі завідувача кафедри "Менеджмент організацій" Донбаської національної академії будівництва та архітектури, доцента, кандидата технічних наук **М. Ф. Іванова** наголошувалося, що реалізація національної та регіональної ідеї лідерства в інноваційно-інвестиційній сфері нового іміджу Донбасу, як лідера української експортно-орієнтованої економіки та інноваційно-інвестиційного прогресу, дозволяє ставити цілі з досягнення Донецьком, Луганськом, Макіївкою, Маріуполем й іншими містами Донбаського регіону лідерства у вітчизняному науково-технічному прогресі, в оволодінні новітніми технологіями і виробництві конкурентоспроможної на світовому ринку продукції.

Завідувач кафедри менеджменту Запорізького національного технічного університету, доктор економічних наук, професор **П. В. Гудзь** та викладач кафедри міжнародного туризму Запорізького націо-

нального технічного університету *Р. С. Вертегел* обґрунтували, що бренд міст-учасників "Євро-2012" може бути основою інвестиційної привабливості таких міст.

Директор КП "Донецькфлора", депутат Донецької міської ради *О. Є. Прозоров*, доповідаючи про розвиток комунального господарства міста, показав економічний потенціал регіону Донбасу і проблеми реформи ЖКГ.

Підсумком роботи засідання Наукової Ради з економіко-правових проблем розвитку міст України Відділення економіки НАН України стали **рекомендації з формування стратегічних напрямів розвитку міст України**, у яких зокрема відзначено:

"Активізація інвестиційної діяльності є одним з цільових завдань інвестиційної політики міста, направленим на розкриття можливостей, особливостей і переваг сучасного міста як надійного ділового партнера для потенційних інвесторів. Інвестиційний клімат регіону є узагальненою характеристикою економічних, соціальних, політичних, державно-правових і соціокультурних умов, що забезпечують привабливість даного регіону для інвестицій.

Стимулювання інвестиційної діяльності в м. Донецьку передбачає комплексний підхід до залучення інвестиційних коштів і поліпшення інвестиційного клімату в місті, яке передбачає:

- організаційне сприяння реалізації проектів, включених до Програми інвестиційного розвитку міста;
- інформаційне сприяння комерціалізації інноваційних пропозицій і проектів;
- ініціацію розширення податкової бази міського бюджету;
- залучення приватного капіталу до реконструкції житлово-комунального господарства міста;
- фінансування розвитку міської інфраструктури із коштів позабюджетних фондів шляхом випуску облігацій і залучення кредитних ресурсів.

Результати реалізації основних напрямів інвестиційного розвитку міста передбачають:

- забезпечення постійного соціально-економічного розвитку міста на основі визначення пріоритетних видів діяльності й напрямів економічної політики;
- інтеграцію міст в систему національного і міжнародного руху фінансових ресурсів;
- формування партнерства між виконавчою владою міста, представниками бізнесу і громадськістю;
- створення ефективної системи управління містом з метою вирішення завдань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком;
- підвищення рівня життя і добробуту населення відповідно до рівня європейських показників соціально-економічного розвитку міста.

З метою стимулювання суб'єктів господарювання всіх форм власності, розташованих на території міста або здійснюючих на його території свою фінансово-господарську діяльність, до вкладення інвестицій в об'єкти міського будівництва і комунального

господарства міста, органи місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства повинні встановлювати для них пільговий режим здійснення господарської діяльності.

Таким чином, на основі вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду, а також вітчизняних напрацювань, пов'язаних із вирішенням економіко-правових проблем інвестиційного розвитку міст і областей України, Наукова Рада вважає за доцільне рекомендувати:

Пріоритетними напрямами залучення інвестицій в міста України необхідно вважати інвестиції:

- у розвиток наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності (при цьому слід опиратися на науковий та науково-технічний потенціал Донецького відділення НАН України, ВНЗ регіону Донбасу);
- у розвиток енергозберігаючих технологій та альтернативних джерел енергії;
- у розвиток житлово-комунального господарства міста, в його будівництво і благоустрій;
- у пріоритетні галузі промисловості;
- у розвиток соціальної сфери;
- у вирішення екологічних проблем;
- у розвиток дорожньо-транспортного комплексу і зв'язку;

- в якість життя населення Донецька.

Основними завданнями інвестиційного розвитку міста необхідно вважати наступні:

- концентрацію інвестицій на пріоритетних напрямах розвитку міста;
- диверсифікацію джерел фінансування (венчурні фонди, регіональні інноваційні фонди, позики, облігації тощо);
- створення режиму найбільшого сприяння для учасників інвестиційного процесу, що здійснюють будівництво стратегічно важливих для міста об'єктів;
- створення умов для залучення вітчизняних інвесторів і збільшення їх частки в основному капіталі;
- створення умов для залучення іноземних інвестицій;
- створення умов для можливості отримання прибутку в якнайменше привабливих галузях економіки і комунальному господарстві;
- поліпшення структури інвестицій в основний капітал;
- постійне поліпшення інвестиційного клімату в місті;
- інвестиції в енергозбереження, охорону довкілля і в реформування житлово-комунального господарства міста.

Вважати за доцільне для формування сприятливого інвестиційного клімату і позитивного іміджу регіону:

- розширення співпраці органів місцевої влади з установами ринкової інфраструктури (консалтинговими групами, юридичними, аудиторськими, маркетинговими компаніями);
- забезпечення ефективності і прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства;

- розширення співпраці з міжнародними організаціями, у тому числі фінансовими, надання інформаційної та організаційної підтримки іноземним інвесторам;

- розвиток міжрегіональної і транскордонної співпраці;

- здійснення рекламно-інформаційної підтримки внутрішнього ринку, рекламування природно-ресурсного та економічного потенціалу територій, розробку і поширення презентаційних матеріалів серед інвестиційного співтовариства.

Необхідним є створення передумов для структурно-інноваційної перебудови економіки регіону, які передбачають:

- створення бази інвестиційних пропозицій і надання підтримки проектам, направленим на розвиток високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, розвиток інфраструктурних і базових секторів економіки регіону, об'єктів альтернативної енергетики;

- включення в галузеві програми інвестиційних проектів, направлених на випуск високотехнологічної продукції, підвищення ефективності використання енергоресурсів і мінеральної сировини;

- розвиток інноваційної інфраструктури, організацію підготовки фахівців з венчурного підприємства.

Вважати основними напрямками інвестиційних потоків на подолання соціальних проблем в регіоні:

- надання пріоритетного статусу інвестиційним проектам, направленим на розвиток інфраструктурних та екологічних виробництв, об'єктам альтернативної енергетики;

- впровадження методики оцінки ефективності інвестиційного розвитку з позицій реалізації стратегічних завдань розвитку регіону;

- сприяння розробці й реалізації інфраструктурних і соціальних проектів регіонального і локального масштабу (транспорт, ЖКГ і т.п.), забезпечення їх фінансування з державного і місцевого бюджетів, пошук донорів і приватних інвесторів.

Вважати найважливішими напрямками ресурсно-забезпечення інвестиційних процесів у Донецькому регіоні:

- формування регіонального ринку інвестиційних ресурсів шляхом залучення заощаджень населення,

коштів фінансових посередників, ресурсів банківської системи і бюджетних коштів;

- сприяння становленню й розвитку індустрії прямого інвестування і венчурного капіталу;

- залучення коштів міжнародних фінансових організацій, іноземних кредитів;

- створення системи гарантування і страхування інвестиційних вкладень у пріоритетні напрями інвестиційного розвитку Донецького регіону.

Учасники засідання одноставно зазначили, що для розвитку економіки міст України, підвищення інвестиційно-інноваційної активності, необхідне посилення державного регулювання і створення відповідної нормативно-правової бази органів місцевого самоврядування.

Інвестиції є основою для розвитку підприємств, окремих галузей і економіки регіону в цілому. Сьогодні від ефективності державної і регіональної інвестиційної політики залежать стан виробництва, рівень технічного оснащення основних фондів економіки регіону, вирішення його соціальних й екологічних проблем.

Значущими інвестиційними програмами, розробленими і здійснюваними в області, є переорієнтація значних ресурсів на розвиток галузей, що задовольняють споживчі запити населення області, при цьому пріоритетними напрямками є соціальна, культурна і наукова сфери.

Підтримка економічного розвитку повинна супроводжуватися структурною перебудовою виробництва з обов'язковим дотриманням принципів стійкого розвитку. Зокрема, важливими аспектами розвитку є: вирішення соціально-економічних і екологічних проблем, прискорення розвитку людського капіталу, впровадження інновацій, стимулювання організації високотехнологічних виробництв. Для виконання цих завдань необхідно орієнтувати регіональну інвестиційну політику на вибіркове стимулювання інвестиційної діяльності згідно з вибраними пріоритетами, а також на створення сприятливого інвестиційного клімату з урахуванням основних регіональних переваг. Така політика повинна зводитися не до констатації проблем, а до орієнтованого на результат управління через реалізацію конкретних заходів і програм соціально-економічного розвитку Донецької області.